

Brina Svit: *Moreno*. Ljubljana: Cankarjeva založba 2003.

Brina Svit je šest tednov preživela v Toskani, na posestvu Santa Maddalena, kjer so ustvarjalni mir iskali in našli številni pisatelji. Idealne okoliščine za pisanje: idilična pokrajina, mir, tišina in večerni pogovori s pisatelji. Zelo drugačne od okoliščin, v katerih avtorica sicer ustvarja, sredi življenja. Idila pa ni vedno idila. Načrtovana ljubezenska zgodba z naslovom *Sreča*, 23 m² se izmika. Namesto te začne nastajati druga in drugačna.

Mohamed je, kot pravi avtorica, glavni junak tega besedila. "Junak" je sicer nekoliko neprimerna oznaka, a vendarle je junak zunanje zgodbe, glavni junak njenega življenja na posestvu, ki ob idealnosti nosi v sebi tudi osamljenost, izolacijo in morda nepristne odnose med pisateljem, pesnikom in pisateljico, z Baronesso, ki ji nekoč mirno pove, da ne želi, da se pogovarja z njenimi služabniki. Pisatelji se zapirajo v svoje sveto in iščejo navdih; Brina Svit se sooča z dvomi o sebi in spraševanjem, zakaj sredi življenja začneja pisati v francoščini. Služabniki pa živijo svoja vsakdanja življenja, opravljajo svoje službe, z njimi lahko pisateljica neobremenjeno komunicira (njim je roman tudi posvečen), ti so najbolj človeški. Ti so vez z zunanjim svetom in življenjem, tudi rešitev pred nočmi, ko ima pod zaprtimi vekami široko odprte oči. In prijateljevanje z Mohamedom postane zgodba, ki jo je treba zapisati. V francoščini. Med razmišljanjem o jeziku in pripadnosti.

Moreno ni prvo delo, ki ga je avtorica, že dobri dve desetletji živi in dela v Parizu, napisala v francoščini. Meje maternega jezika je (v literarnem ustvarjanju) prestopila že s kratko zgodbo *Poletje, ko je imela Marina telo*, ki smo jo predlani lahko prebrali v *Delu* med "poletnimi" kratkimi zgodbami. Vendar je po besedah pisateljice med obema deloma pomembna razlika: medtem ko je kratka zgodba spontano nastajala v francoščini in je avtorica "odkrila lucidno ležernost", ki je dotlej pri sebi ni poznala, je tokratni prestop v drug jezik v njej

sprožil plaz dvomov. Ali bo res ostala brez jezika, kot jo je na to ob njenem odhodu iz Slovenije opozarjal prijatelj Peter? Je to na novo najdeni svet, ki ponuja drugačne zvone in pomene kot materinščina? Verjetno se je avtorici prav zaradi različnosti jezikov in njene domovinske pravice do obeh zdelo nujno, da je delo še enkrat napisala v slovenščini; niso ga prevajali in ni ga prevedla. (Zanimivo bi bilo poiskati razlike med deloma.) Zveni in pomeni so v tako različnih jezikih pač resnično drugačni in pri intimnem izpovedovanju in iskanju in hkratnem prisluškovanju ritmu jezika je to verjetno edina zanesljiva pot ... Ne prevajanje, ampak vnovično ustvarjanje.

Brina Svit je pred dvema letoma v intervjuju povedala, da so bile zanjo prve prevedene strani pravi šok. V francoščini je naenkrat opazila vse dobre in slabe strani svojega pisanja, predvsem slabe. Distanca, ki nastane med izvirnim delom in prevodom, pokaže stvari v drugačni luči. V *Morenu* pa se ob zaziranju v svoje besedilo v francoščini sprašuje, ali je to sploh ona, je to še njeno pisanje ...

Hkrati pisanje v drugem jeziku odkriva in razkriva druge plasti pisateljske osebnosti, sili v razkrivanje in priznavanje svojih šibkosti, soočanje z njimi že ob samem pisanju, ne "še" ob branju prevoda. "V francoščini ne morem blefirati ali zavijati v celofan, kot se mi zna zgoditi v maternem jeziku. Stavki, ki nič ne pomenijo, ne pridejo v poštev. /.../ In vendar obstaja poseben čar pri pisanju v tujem jeziku. Prisiljen si staviti na svojo ranljivost, pokazati svoje šibke točke, odstraniti blišč. Priznati: to je vse, kar lahko naredim. Nimam papirja za zavijanje daril, imam samo darila." (str. 55, 56)

V enem izmed zapisov pripoveduje o svojem odnosu z mamo ter hkrati ugotavlja, da avtocenzura odpada, da lahko zapiše stvari, ki jih v slovenščini verjetno ne bi ... Francoščina je njen drugi jezik (in slovenščina materin), predstavlja pa tudi distanco in vmesni prostor do čustev in doživetij, ki koreninijo v prvem jeziku.

Avtoričinim razmišljanjem o jeziku, (pre)bivanju v jezikovni dvojnosti ter zapuščanju enega jezika in vstopanju v drugega, stoji nasproti zgodba o Mohamedu – zunanje dogajanje kot protipol notranjemu, prijateljstvo v posebnih okoliščinah in ljubezen posebne vrste. Ko odgovarja na Walterjevo vprašanje, ali je zgodba, ki jo sedaj piše, še vedno ljubezenska, Brina pravi: "Torej: če ljubezen ni samo fascinacija, manipulacija, socialna igra ... Če ni samo objem teles ... Če je tudi pogled, ki ga položiš na nekoga ... Pozornost, ki jo imaš zanj ... Če je to bližina, ki se ji ni treba posebej kazati ... V tem primeru, na nek način ... ja." (str. 104)

Moreno, "angel v koži italijanskega zapeljivca", ki ti lahko reši dan in ti da nekaj neoprijemljivega upanja za prihodnost, kljub avtoričinim željam "njene-mu" Mohamedu ne more pomagati. Morda pa bi se lahko romantično vprašali, ali je bila Brina za Mohameda njegov Moreno? Ali ga ni s svojim prijateljevanjem reševala pred rutiniranim življenjem? Mu omogočala izstope iz depresivnih premišljevanj o preteklosti in sedanjosti? Prav toliko kot je njuno

prijateljevanje reševalo njo pred vrtenjem v istih miselnih krogih? Vendar nam, kljub temu, da avtorica tudi neposredno opisuje njun odnos, pa tudi svoja čustva, ta ostajajo nekako nedostopna. Vse prevečkrat dobimo neposredno razlago. Dogajanj, čustev, vsega. Pogrešamo zamolčano. Pa ne deklarativno zamolčano, kot je to nadaljevanje (potencialno erotične) zgodbe z Abdulom ("Vstanem, ker ne mislim zavrni vseh njegovih predlogov. In ne nadaljujem s pripovedovanjem, ker prav tako ne mislim z vsemi podrobnostmi na dan." (str. 54)) Zamolčano v smislu odkrivanja tistega, kar je navzoče, a ostaja neizrečeno, strasti in čustev, ki se skrivajo za črkami na papirju, tistega, kar bi bilo z uporabo besed zbanalizirano ... Tako pa imamo pogosto občutek, da je vse že povedano, izraženo, in da je to pač vse, kar je ...

"Kaj pa, če vse to pripovedujem zaradi dogodka, ki se mi je pripetil v Firencah in ga bom povedala na koncu – če seveda prispem do tja, glede na to, da je to knjiga dvomov?" (str. 36) Pravkar citirane povedi so dvorezen meč. Po eni strani nam dajejo občutek, da smo soudeleženi v pisateljskem procesu, po drugi pa spet pogrešamo zamolčanost – samo dela stavka. Koliko bolj enigmatično bi iste povedi delovale brez stavka "ga bom povedala na koncu" ... Ponekod zasledimo misli, ki so le za malenkost spremenjene. Tudi citat, zapisan prvič, deluje očarljivo, ponovljen v rahlo spremenjeni podobi pa svoj čar izgubi.

Knjigo sestavljajo "poglavja", ki so najpogostejše dolga le dve ali tri strani. Avtorica drsi po površini, v zadnjih dveh zapisih pa se zdi, da se vsaj za kratek čas dotakne globine, kar smo sicer med branjem pogosto pogrešali.

Moreno je prvo delo Brine Svit, ki ni fikcija. Tudi v pisma, ki sta si ji izmenjevala s Petrom Kolškom in so pozneje izšla pod naslovom *Navadna razmerja*, je vpletla fiktivno osebo, ki je nato predstavljala tretji kot "nevarno-razmerniškega" trikotnika; ona se je spogledovala s fikcijo, on je vztrajal v realnosti – in zato tudi "ubil njeno junakinjo".

Pisanje in opisovanje realnosti pa je lahko težje in zahtevnejše od fikcije. Verjetno gre tudi za spraševanje o tem, kje potegniti mejo, kaj povedati in česa ne, kaj povedati o nekom tretjem, ki je v tvojo zgodbo neposredno vpleten, pa izrazito ne želi, da bi se o njem pisalo.

Moreno je vsekakor berljivo delo, kratkost (dnevniških) zapisov daje delu zračnost in bralcu prostor za "dihanje", hkrati pa tudi vtis fragmentarnosti. Branje je lahko in neobremenjujoče; tudi takrat, kadar se razmišljanja vrtijo okoli vprašanj in odločitev, ki pomembno vplivajo na človekovo bivanje. Ali je to pozitivno ali pa bo bralec na koncu ugotavljal, da je vendarle pričakoval nekaj več, je odvisno od posameznika.